

Göstrings härad.

Socknar: Allhelgona, Appuna, Bjälbo, Blåvik, Ekeby, Hov, Hogstad, Högby (med forna Västra Skrukeby sn), Järstad¹, **Malexander**², Rinna³, Väderstad (med forna Harstad sn), Åsbo.

Brate förtecknar från häradet 41 runinskrifter varav 12 voro försvunna. Av dessa senare har ingen sedermera kommit till rätta, medan däremot tre nya inskrifter tillkommit (268 Appuna kyrka, 266 Bjälbo kyrka, 267 St. Valby **Väderstads sn**),⁴ varför antalet **kända**⁵ inskrifter från häradet nu utgör 44⁶. Häradet är landskapets runstensrikaste, och det framstod såsom sådant redan för stormaktstidens forskning:⁷ ej mindre än 15 inskrifter avbildas härifrån i *Bautil* (Ög 62 **Biskopsberga**, 63 Vistena, 64 Bjälbo, 65 Bjälbo, 67 Ekeby, 71 Dala, 81, 84, 85 Högby, 88 Axstad, 91 Järstad, 92 Väderstad, 94 Harstad, 96 Karleby, 97 Grönlund). Till de övriga fynden har Säve bidragit med fem (Ög 66 Bjälbo, 68 Ekeby, 73, 74 Hov, 95 Harstad Bosgård), Nordenskjöld med 13 (Ög 66 Bjälbo, 72, 76 Hov, 77 Hovgården, 78, 79, 80⁸, 82, 83, 86, 87 **Högby**⁹, 89 Skrukeby Holagård¹⁰, 93 Haddestad), Ihrfors med ett (Ög 75 Hov), Brate med sex (Ög 69 Ekeby, 240–243 Hov, 90 Skrukeby) samt Klockhoff med ett (Ög 70 Ekeby). År 1930 gjordes fyndet av Ög 267 St. Valby, och år 1946 tillkom fragmentet Ög 266 Bjälbo¹¹, samtidigt som inskriften å primklockan från Appuna först¹² omnämndes i litteraturen.¹³

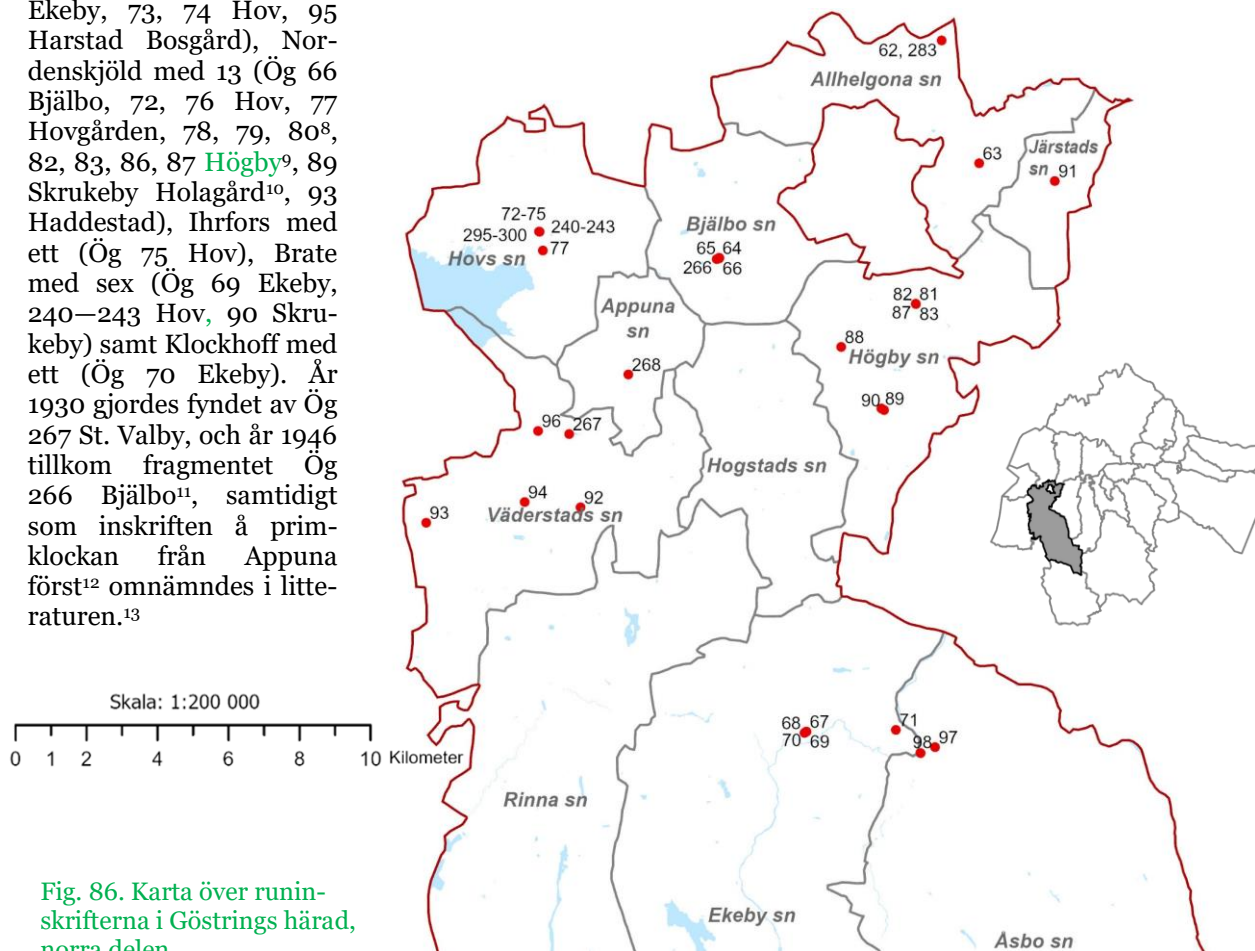

Fig. 86. Karta över runinskrifterna i Göstrings härad, norra delen.

¹ Notera även nr 249 från Stangelstorp, tidigare i Vallerstads sn, Bobergs härad, numera i Järstads sn.

² Större delen av Malexanders socken hörde fram till år 1920 till Ydre härad.

³ I ATA finns Rinna kyrkas inventarieförteckning upprättad av A. Billow daterad den 16/7 1919. De där upptagna fyra fragmenten var okända för Nordén, se Rinna 1–3 i Ljung 2016, signum Ög ATA351-2875-2013AB, Ög ATA351-2875-2013C och Ög ATA351-2875-2013D i Samnordisk runtextdatabas (2014).

⁴ En runsten från Appuna kyrka var okänd såväl för Brate som för Nordén. I ett brev till riksantikvarien H. Hildebrand den 27 maj 1886 (ATA) skriver J. Fredriksson »Vid nu avslutad rifning af Appuna kyrka har man påträffat en runsten, med skriftsidan inåt och yttersidan synlig utåt, inmurad i en af sakristians väggar.» Runstenen har signum Ög Fv1983;240 i Samnordisk runtextdatabas (2014) och kom till Runverkets kännedom först 1948.

⁵ Nordén skriver 'bevarade', av Wessén ändrat till 'kända'.

⁶ Sedan Nordén skrev denna inledning till häradets runinskrifter tillkom nio fragment från Hovs kyrka, beskrivna under de sex numren 295–300.

⁷ Hadorph beskriver ett runristat järnbeslag på kyrkdörren till Väderstads kyrka i sina reseanteckningar 1671 (hs S 30, UUB), se s. 4 verso, vilket saknas hos Brate och Nordén. Det försvunna beslaget har signum Ög HADS30;4V i Samnordisk runtextdatabas (2014).

⁸ Brates Ög 79 och Ög 80 beskrivs av Wiede under ett nummer (W 147). Samma ristning finns även beskriven av Nordenskjöld i *Östergötlands fornminnesförenings tidskrift* (1875), s. 101. Nordenskjöld skriver att stenen hade sönderslagits »så att den ej mera kunna hopsättas». I ett brev till riksantikvarien B. E. Hildebrand 24/3 1871 (ATA) skriver emellertid Nordenskjöld »att döma af de på kyrkogården befintliga bitarne fruktar jag att förstörelsen har drabbat 2 stenar». Det kan därför vara rätt att som Brate uppföra fragmenten under två nummer. Senare skriver Wiede, den 11 mars 1873, i brev till H. Hildebrand (ATA) att Nordenskjöld »enligt sednare granskningar kommit till visshet att alla 3 bitarna (:2 med runor, 1 med blott slingor) tillhöra samma runstod, ristad å båda sidorna. Huruvida hans förmodan är grundad, vet jag ej; den må stå för hans räkning. Jag tror det knapt. Visshet kan ej vinnas, sedan alla 3 bitarna blifvit till kalk förbrända!» Med signum Ög ÖFT1875;101 i Samnordisk runtextdatabas (2014) avses samma ristningar som Ög 79 och Ög 80.

⁹ Nordén skriver 'Ekeby', ska vara 'Högby'.

¹⁰ Wessén skriver i marginalen: Bör nog stavas: Hålagård

¹¹ Nordén har inte noterat ytterligare ett fragment från Bjälbo kyrka vilket ska ha hittats omkring år 1935. Se vidare fotnot under nr 266.

¹² Den runristade primklockan från Appuna nämns dock redan 1914 av Ridderstad i *Östergötlands historia I*, s. 99, men också av M. Åmark vid mitten av 1930-talet, se nedan under nr 268.

¹³ Fragmenten från Hovs kyrka, beskrivna under nr 295–300, hittades 1947.

Detta dokument ingår i en digital utgåva av Arthur Nordéns supplement till Erik Brates Östergötlands runinskrifter. Manuset avslutades 1947 och var tänkt att tryckas 1948. Utgåvan publiceras fritt tillgänglig på Internet.

Texten innehåller inte nyare litteraturreferenser än 1947 och tar ingen hänsyn till modern runforskning och måste därför användas med reservationer. Utgåvan är ännu preliminär och kan komma att revideras. Hittar du felaktigheter är du välkommen att meddela dessa till utgivaren på nedanstående e-postadress.

Utgivare: Jan Owe

Kontakt: runor@gamlebo.se

Senast ändrad 2020-05-23